

KONFERENCJA
„ZROZUMIEĆ I POMÓC – CZYLI JAK INDYWIDUALIZOWAĆ
PROCES EDUKACJI DZIECKA”

INDYWIDUALIZACJA KSZTAŁCENIA
W ŚWIETLE NOWYCH REGULACJI
PRAWNYCH- UCZNIOWIE ZE
SPECJALNYMI POTRZEBAMI
EDUKACYJNYMI

Anna Gawryluk – doradca metodyczny kształcenia specjalnego i integracyjnego
Miejski Ośrodek Doradztwa Metodycznego w Białymstoku

NOWE REGULACJE PRAWNE ZAWARTE ZOSTAŁY W ROZPORZĄDZENIACH:

- ⇒ w sprawie udzielania i organizacji pomocy psychologiczno –pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach
- ⇒ w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych
- ⇒ w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej
- ⇒ w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych

NOWE REGULACJE PRAWNE ZAWARTE ZOSTAŁY W ROZPORZĄDZENIACH:

- ⇒ w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych
- ⇒ w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach
- ⇒ w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz szkół publicznych
- ⇒ w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

KOMENTARZ

- *Szczególnie ważne jest rozporządzenie w sprawie organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, które można nazwać rozporządzeniem „rozprowadzającym” kwestie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.*
- *Od analizy tego rozporządzenia należy rozpocząć w szkole organizowanie a następnie udzielanie wsparcia uczniom (uczeń to także dziecko w wieku przedszkolnym)*

INDYWIDUALNE POTRZEBY EDUKACYJNE WYNIKAJĄ W SZCZEGÓLNOŚCI Z:

- szczególnych uzdolnień
- niepełnosprawności
- niedostosowania społecznego
- zagrożenia niedostosowaniem społecznym
- specyficznych trudności w uczeniu się
- zaburzeń komunikacji językowej
- choroby przewlekłej
- sytuacji kryzysowych lub traumatycznych
- zaniedbań środowiskowych
- trudności adaptacyjnych, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem w innych systemach edukacji
- odmienności kulturowej

KOMENTARZ

- *Wymienione tutaj potrzeby uczniów, są najczęściej identyfikowane przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów podczas pracy z uczniem, w szczególności podczas prowadzenia zajęć. Takie rozwiązanie nie zwalnia przedszkola, szkoły i placówki z obowiązku obserwacji ucznia pod kątem innych indywidualnych potrzeb, które u danego ucznia mogą pojawić się w związku ze specyfiką konkretnego środowiska.*
- *Osobami uprawnionymi do korzystania z pomocy stają się wszyscy uczniowie, którzy wymagają wsparcia ze względu na rozpoznane indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne.*
- *Rozpoznanie indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia może dotyczyć zarówno trudności w uczeniu się, jak i szczególnych uzdolnień ucznia.*

SPECJALNE POTRZEBY EDUKACYJNE

- *Wynikają ze zindywidualizowanego sposobu nabywania wiedzy i umiejętności w procesie uczenia się, określonego specyfiką ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego.*
- *Odnoszą się zarówno do grupy dzieci i młodzieży mającej trudności w uczeniu się, jak i uczniów zdolnych.*
- *Ich rozpoznanie pozwala na właściwy dobór metod, środków i oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych prowadzący do zaspokojenia potrzeb, a tym samym stworzenia optymalnych warunków rozwoju intelektualnego i osobowościowego.*

SPECJALNE TRUDNOŚCI W UCZENIU SIĘ

- *Odnoszą się do uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi o zróżnicowanej etiologii, którzy wymagają zastosowania specjalnej organizacji procesu edukacyjnego.*
- *Grupa ta obejmuje:*
 - uczniów niewidomych, słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z chorobami przewlekłymi, z zaburzeniami psychicznymi, z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem, z upośledzeniem umysłowym, uczniów niedostosowanych społecznie, a także uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym, uzależnieniem lub z zaburzeniami zachowania.*

SPECYFICZNE TRUDNOŚCI W UCZENIU SIĘ

- Odnoszą się do uczniów w normie intelektualnej, którzy mają trudności w przyswajaniu treści dydaktycznych, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego (niższe niż przeciętne możliwości intelektualne, dysfunkcje analizatorów, a także dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia).*

UCZEŃ Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

- *To uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, który z uwagi na zaburzenia i odchylenia rozwojowe o zróżnicowanej etiologii, wymaga zastosowania specjalnej organizacji procesu edukacyjnego w zakresie: organizacji warunków technicznych, metod i środków stosowanych w procesie dydaktycznym, kształtowania relacji społecznych, współpracy ze środowiskiem rodzinnym.*

UCZEŃ Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

W rozumieniu prawa oświatowego do grupy dzieci i młodzieży niepełnosprawnych zalicza się:

- *niewidomych,*
- *słabowidzących,*
- *niestyszających,*
- *słabostyszających*
- *z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją*
- *z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera*
- *z upośledzeniem umysłowym*
- *z niepełnosprawnościami sprzężonymi*

**ORGANIZOWANIE POMOCY
PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNEJ
DLA UCZNIÓW ZE SPE**

**ORGANIZOWANIE POMOCY PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNEJ
DLA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI**

Celem pomocy psychologiczno-
pedagogicznej jest:

*Rozpoznawanie możliwości
psychofizycznych oraz rozpoznawanie
i zaspokajanie indywidualnych potrzeb
rozwojowych i edukacyjnych uczniów.*

KOMENTARZ

- *Pomoc psychologiczno-pedagogiczną organizuje dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki w konsekwencji działań pedagogicznych podjętych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, którzy są obowiązani poinformować go o rozpoznaniu indywidualnej potrzeby udzielenia uczniowi pomocy*
- *Podkreślona zostaje zespołowa formuła pracy nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, prowadzących zajęcia z danym uczniem.*

ZADANIA ZESPOŁU

- 1) **ustala zakres**, w którym uczeń wymaga **pomocy psychologiczno-pedagogicznej** z uwagi na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz indywidualne możliwości psychofizyczne;
 - 2) **określa zalecane formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej**, z uwzględnieniem zaleceń zawartych odpowiednio w orzeczeniu lub opinii oraz indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia i indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia;
- ⇒ ***W przypadku ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego: zalecane formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej stanowią część indywidualnego programu edukacyjno – terapeutycznego opracowywanego w ramach prac zespołu;***
- ⇒ opracowuje **plan działań wspierających**

ZADANIA ZESPOŁU C.D.

- 3) podejmuje **działania mediacyjne i interwencyjne w sytuacjach kryzysowych**;
- 4) stosownie do zalecanych form i sposobów pomocy psychologiczno-pedagogicznej, okresów jej udzielania, **określa działania wspierające wobec rodziców ucznia oraz zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi**, w tym poradniami specjalistycznymi, **placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży**;
- 5) opracowuje **plan działań wspierających**

ZADANIA ZESPOŁU C.D.

- **dokonuje oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej** udzielanej uczniowi, w tym efektywności prowadzonych zajęć;
 - ⇒ *dokonując oceny **określa wnioski i zalecenia dotyczące dalszej pracy z uczniem, w tym zalecane formy, sposoby i okresy udzielania uczniowi dalszej pomocy psychologiczno-pedagogicznej;***
 - ⇒ *ocena efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi **z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego** stanowi **część wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.***
- **zakłada i prowadzi Kartę Indywidualnych Potrzeb Ucznia.**

MODEL POMOCY PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNEJ

I. POZIOM DIAGNOSTYCZNY – ROZPOZNAWANIE POTRZEB UCZNI

1. Analiza dokumentacji ucznia

- orzeczenie, opinia, arkusz ocen, wyniki testów kompetencji, sprawdzianów, egzaminów, wyniki badań specjalistycznych, wywiad z rodzicami...

2. Rozpoznanie

- a) wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia, będąca podstawą opracowania i modyfikowania **IPET**
- b) rozpoznanie dokonane przez Zespół, będące podstawą do założenia **Karty Indywidualnych Potrzeb Ucznia** oraz opracowania i modyfikowania **Planu Działań Wspierających**.

I. POZIOM DIAGNOSTYCZNY – ROZPOZNAWANIE POTRZEB UCZNIA

- **Wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia** (uczniowie niepełnosprawni, niedostosowani społecznie, zagrożeni niedostosowaniem społecznym)
 - dostarcza informacji o mocnych stronach ucznia, o trudnościach, problemach edukacyjnych, wychowawczych opiekuńczych
 - pozwala na określenie sposobu dostosowania otoczenia
 - powinna być dokonywana w toku zajęć obowiązkowych, dodatkowych, nadobowiązkowych
 - przeprowadzana co najmniej 2 razy w roku

I. POZIOM DIAGNOSTYCZNY – ROZPOZNAWANIE POTRZEB UCZNIA

Zbieranie danych do sformułowania PDW

1. Warunki uczenia się – *czynniki wpływające na proces uczenia się*
 - czynniki zewnętrzne (emocjonalno- motywacyjne- poznawcze)
 - czynniki zewnętrzne (środowiskowe)
2. Przebieg uczenia się – *proces nabywania wiadomości i umiejętności szkolnych*
3. Wyniki procesu uczenia się – osiągnięcia edukacyjne
 - techniki szkolne
 - wiadomości i umiejętności
 - pożądane zachowania społeczne, pożądane cechy osobowości

I. POZIOM DIAGNOSTYCZNY – ROZPOZNAWANIE POTRZEB UCZNI

3. Identyfikacja możliwości psychofizycznych i trudności edukacyjnych ucznia, w tym rozpoznanie przyczyn trudności oraz określenie SPE

- cechy korzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się – **grupa A**
- cechy niekorzystne dla rozwoju w zakresie warunków, przebiegu i wyników uczenia się – **grupa B**
- grupa potrzeb w zakresie dostosowania otoczenia, rodzaju pomocy i wsparcia przez inne osoby (np. specjalistów) – **grupa C**

I. POZIOM DIAGNOSTYCZNY – ROZPOZNAWANIE POTRZEB UCZNI

4. Monitorowanie osiągnięć ucznia, efektywności udzielonego wsparcia

- **IPET** – ponowna wielospecjalistyczna ocena funkcjonowania
- **PDW** – okresowa ocena efektywności udzielanego wsparcia (po upływie czasu zalecanego w treści Karty Indywidualnych Potrzeb Ucznia)

II. POZIOM PROGRAMOWY – PLANOWANIE WSPARCIA

Planując IPET Zespół zobowiązany jest uwzględniać zadania wynikające z podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Planując PDW Zespół uwzględnia niekompleksowe działania wspierające, odpowiadające na zapotrzebowania ucznia lub grupy uczniów (np. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne itp.)

II. POZIOM PROGRAMOWY – PLANOWANIE WSPARCIA

5. Sformułowanie IPET

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny zawiera:

- **zakres dostosowania wymagań edukacyjnych** do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia,
- **rodzaj i zakres zintegrowanych działań** nauczycieli i specjalistów, w tym w przypadku:
 - ⇒ **ucznia niepełnosprawnego** – zakres działań o charakterze rewalidacyjnym,
 - ⇒ **ucznia niedostosowanego społecznie** - zakres działań o charakterze resocjalizacyjnym,
 - ⇒ **ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym** – zakres działań o charakterze socjoterapeutycznym;
- **formy i metody pracy z uczniem,**
- **ustalone przez dyrektora formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej** oraz **wymiar godzin,**
- **zajęcia** rewalidacyjne i resocjalizacyjne oraz inne zajęcia, stosownie do potrzeb;
- **działania wspierające rodziców uczniów oraz zakres współdziałania z poradniami, placówkami doskonalenia nauczycieli oraz innymi instytucjami.**

II. POZIOM PROGRAMOWY – PLANOWANIE WSPARCIA

6. Założenie i prowadzenie Karty Indywidualnych Potrzeb Ucznia, formułowanie Planu Działań Wspierających (PDW)

Kartę zakłada się dla ucznia posiadającego:

- **opinię** poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej,
- **orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego,**
- **orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania,**
- **dla ucznia, u którego** ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne, **nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista, prowadzący zajęcia z uczniem, stwierdził potrzebę objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną.**

Karty nie zakłada się uczniowi posiadającemu:

- **orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego,**
- **opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.**

PLAN DZIAŁAŃ WSPIERAJĄCYCH (PDW) OPRACOWUJE SIĘ DLA:

- **ucznia lub grupy uczniów** o jednorodnym rozpoznaniu, wobec których, ze względu na potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, określono potrzebę objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną;
 - **posiadającego opinię** poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
 - **posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego**;
 - **orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania**,
- ⇒ (w przypadku *uczniów, którzy posiadają jednocześnie orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania lub indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego PDW nie opracowuje się. Uczniowie ci mają Indywidualny Program Edukacyjno -Terapeutyczny).*

III. POZIOM PRAKTYCZNY – WSPIERANIE

7. Opis realizacji IPET lub PDW

- Wsparcie merytoryczne dla członków Zespołu zapewniają poradnie psychologiczno-pedagogiczne (w tym specjalistyczne) oraz placówki doskonalenia nauczycieli.
- Zespół może współpracować ze szkołami, placówkami oraz podmiotami działającymi na rzecz dzieci, młodzieży i ich rodzin. Najważniejszym partnerem Zespołu są rodzice ucznia.

ROZPORZĄDZENIE W SPRAWIE ZASAD UDZIELANIA I ORGANIZACJI POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

Pomoc psychologiczno-pedagogiczną organizuje się i udziela na zasadach określonych w niniejszym rozporządzeniu:

- Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych: 01.09.2011 r.**
- Gimnazja: 01.09.2011 r.**
- Szkoły specjalne wszystkich typów oraz oddziały specjalne: 01.09.2011 r.**
- Placówki: 01.09.2011 r.**

- Szkoły podstawowe: 01.09.2012 r.**
- Szkoły ponadgimnazjalne: 01.09.2012 r.**

ROZPORZĄDZENIE W SPRAWIE ZASAD UDZIELANIA I ORGANIZACJI POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ

Wyjątek w tej regulacji:

- W przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej i w gimnazjum **zespół tworzy się przed opracowaniem arkusza organizacji na rok szkolny 2011/2012.**
- Zespół, **nie później niż do 30 kwietnia** danego roku określa zalecane formy i sposoby pomocy.
- Dyrektor, na tej podstawie **planuje organizację pomocy, w roku szkolnym 2011/2012 (w arkuszu organizacji).**
- Analogicznie, rok później, w szkole podstawowej i ponadgimnazjalnej.